

# Spårbarhet och digitala produktpass

Hur påverkas små och medelstora företag av ekodesignförordningen?



# Förord

Ekodesignförordning och krav på digitala produktpass förväntas få en stor påverkan på små och medelstora företag. Företagen möter betydande utmaningar som varierar både inom och mellan branscher. Utmaningarna handlar dels om den totala mängden miljö- och hållbarhetsrelaterad information som ska tas fram, dels om specifika krav kopplat till exempelvis kemikalier och klimatpåverkan.

Kunskapsläget om digitala produktpass och krav i ekodesignförordningen är generellt låg bland små och medelstora företag. Kunskap är en resursfråga för företagen. Företag med få anställda, men även medelstora företag, saknar ofta centrala funktioner som kan bevaka frågor och ha expertkompetens inom till exempel hållbarhet och digitalisering. Även om små företag känner till kommande lagstiftning är det långt ifrån säkert att de har tid och kunskap att sätta sig in i vad det konkret kommer att innebära för dem.

Branschorganisationerna menar att systemet med digitala produktpass och kraven i den kommande ekodesignförordningen måste anpassas efter de förutsättningar som små och medelstora företag har. Det finns annars en stor risk att många företag kommer att slås ut. De detaljerade kraven och informationsbehoven i produktpassen måste vara rimliga. Samtidigt visar studien att branschorganisationer och företag ser möjligheter till affärsutveckling och kostnadsbesparingar med den kommande lagstiftningen, åtminstone på sikt, bland annat kopplat till stigande eller starkt fluktuerande priser på råmaterial.

Flera branschorganisationer framhåller samtidigt att utvecklingen kring spårbarhet och digitalisering går för långsamt i näringslivet. Många små och medelstora företag har mycket begränsade kunskaper och ingen tillgång till system och verktyg för spårbarhet. Fler företag behöver ställa om sin verksamhet för att kunna agera proaktivt i förhållande till kommande regelverk i stället för reaktivt.

Det krävs resurser, uthållighet och långsiktighet för att möta de utmaningar som kraven på spårbarhet och digitala produktpass innebär. Det är nödvändigt med tidiga förberedelser och ett proaktivt förhållningssätt till den omställning som krävs. Det innebär att stöd från det offentliga är viktigt för att företagen ska klara omställningen.

Underlaget till rapporten har tagits fram av WSP. Tillväxtverket har framställt den slutgiltiga rapporten. I detta arbete har följande personer deltagit; Caroline Dahlbom, Mats Wessman, Gunilla Thorstensson, Annsofi Persson-Stenborg och Cecilia Ankarstig.

*Tim Brooks*

Avdelningschef företag, Tillväxtverket

*Caroline Dahlbom,*

Tillväxtverket

# Sammanfattning

EU-kommissionen presenterade i mars 2022 sitt förslag till förordning om ekodesign för hållbara produkter. Förslaget utgör en ram för att fastställa ekodesignkrav för specifika produktgrupper och kommer på sikt att omfatta nästan alla typer av produkter som introduceras på EU:s inre marknad. Förslaget innehåller också krav på att digitala produktpass ska tas fram för de produkter som omfattas. Produktpassen ska följa med produkten genom hela dess livscykel och syftar till att tillgängliggöra information om produktens innehåll, hur den tillverkats och dess miljöprestanda. Den aktör som vill introducera eller sälja en produkt inom EU ansvarar för produktpasset. Det innebär att inte bara tillverkare utan även importörer, distributörer, återförsäljare och näthandelsplatser i olika utsträckning kommer att omfattas av kraven.

Förslaget till ny ekodesignförordning beskriver inte i detalj vilka krav som kommer att ställas på produkterna. Som förslaget ser ut i nuläget finns det dock omfattande krav på miljö- och hållbarhetsrelaterad information. Förslaget gör ingen skillnad mellan företag av olika storlek. Det är inte heller klart vilka produktgrupper som blir först ut att omfattas av de nya kraven, men elektroniska produkter, batterier, textilier samt möbler och heminredning har pekats ut som prioriterade. De digitala produktpassen innebär vidare att informationen om produkten ska vara digital. Exakt hur informationen ska hanteras, rapporteras och redovisas specificeras inte i förslaget till ekodesignförordning. Ett antal grundprinciper har dock satts upp för hur hanteringen av informationen ska gå till.

Kunskapsläget om digitala produktpass och kraven i den kommande ekodesignförordningen är generellt låg bland små och medelstora företag. Detsamma gäller beredskapen hos företagen att ställa om sin verksamhet. De företag som redan arbetar strategiskt med hållbarhet och digitalisering, har en bättre beredskap än de som inte gör det. Därutöver saknar många små och medelstora företag tillgång till verktyg som hanterar data och informationsbehov kopplat till produktpassen.

Samtidigt ser många små och medelstora företag möjligheter med digitala produktpass. Möjligheterna kan uppstå längs hela värdekedjan, oavsett bransch eller produktgrupp, inte minst för nya och mindre företag med en tydlig marknadsnisch. Företagen ser främst en potential i förbättringsarbete, affärsutveckling och kostnadsbesparingar som en effekt av ökad tillgång till information om produkterna.

Stödet till de små och medelstora företagens omställning behöver utgöras av breddinsatser som anpassas till den stora mängd företag som inte har förmåga eller intresse av att agera i ett tidigt skede. Det finns också behov av mer spetsiga insatser som främjar proaktiva insatser och innovation hos företagen.

# 1 Innehåll

<b>Förord</b> .....	<b>1</b>
<b>Sammanfattning</b> .....	<b>2</b>
<b>2 Inledning</b> .....	<b>4</b>
2.1 Metod och underlag.....	4
<b>3 Ekodesignförordning</b> .....	<b>5</b>
3.1 Den europeiska gröna given.....	5
3.2 Utvidgad lagstiftning för mer hållbara produkter.....	6
3.3 Policyprocessen och tidsplanen för lagstiftningen .....	6
<b>4 Digitala produktpass</b> .....	<b>8</b>
<b>5 Påverkan på små och medelstora företag</b> .....	<b>9</b>
5.1 Resurskrävande arbete .....	9
5.2 Spårbarhet krävs genom hela värdekedjan.....	10
5.3 Komplex redovisning inom några områden.....	11
5.4 Andra system och verktyg för informationshantering krävs.....	12
5.5 Möjligheter till affärsutveckling.....	13
<b>6 Behov av stöd i omställningen</b> .....	<b>14</b>
6.1 Information och vägledning .....	14
6.2 Kunskaps- och kompetensutveckling.....	15
6.3 Affärsutveckling och innovation.....	16
6.4 Förbättrade strukturella förutsättningar för omställning .....	17
<b>7 Referenser</b> .....	<b>18</b>

## 2 Inledning

EU-kommissionen presenterade i mars 2022 sitt förslag till förordning om ekodesign för hållbara produkter. Förslaget är en del av EU:s gröna giv och arbetet med grön omställning inom EU. I korthet syftar förslaget till att möjliggöra en reglering av produkters hållbarhet genom krav på att redovisa miljö- och hållbarhetsrelaterad information för olika produktgrupper.<sup>1</sup>

Förslaget innebär också att digitala produktpass ska tas fram för de produktgrupper som regleras. På sikt gäller detta alla produktgrupper med vissa undantag. Syftet med produktpassen är öka spårbarheten och underlätta en cirkulär ekonomi genom att miljömässig hållbarhetsdata finns tillgängligt för produkter under dess livscykel.

Det är angeläget att förstå hur de digitala produktpassen kan komma att påverka små och medelstora företag. Tillväxtverket gav därför WSP i uppdrag att ta fram ett underlag som på ett övergripande plan belyser detta. De som kan ha nytta av studien är bland annat myndigheter, regioner/regionala utvecklingsaktörer, företagsfrämjare och branschorganisationer.

### 2.1 Metod och underlag

Underlaget som WSP tog fram baserades på rapporter samt intervjuer med branschorganisationer, myndigheter, forskare och företag.

Arbetet inleddes med en inläsning på området som omfattat policydokument och tidigare utredningar med relevans för området. Därefter intervjuades branschorganisationer, myndigheter och forskare inom området. Branschorganisationerna valdes ut från de branscher och produktgrupper som har prioriterats av EU-kommissionen.

Vidare intervjuades 18 företag. En representation utifrån olika branscher, produktgrupper, företagsstorlek samt delar av värdekedjan eftersträvades. Företagen identifierades genom kontakter med branschorganisationer samt genom sökning på företag som sedan tidigare har engagerat sig i utvecklingsinsatser och projekt med relevans för spårbarhet och digitalisering.

---

<sup>1</sup> Sveriges regering har utarbetat en faktagrupp där det framgår vad förslaget går ut på, hur det kan påverka svenska regler och vad regeringen anser om förslaget. Se Regeringskansliet (2022) *Förordning om ekodesign för hållbara produkter*. Faktagrupp 2021/22:FPM84

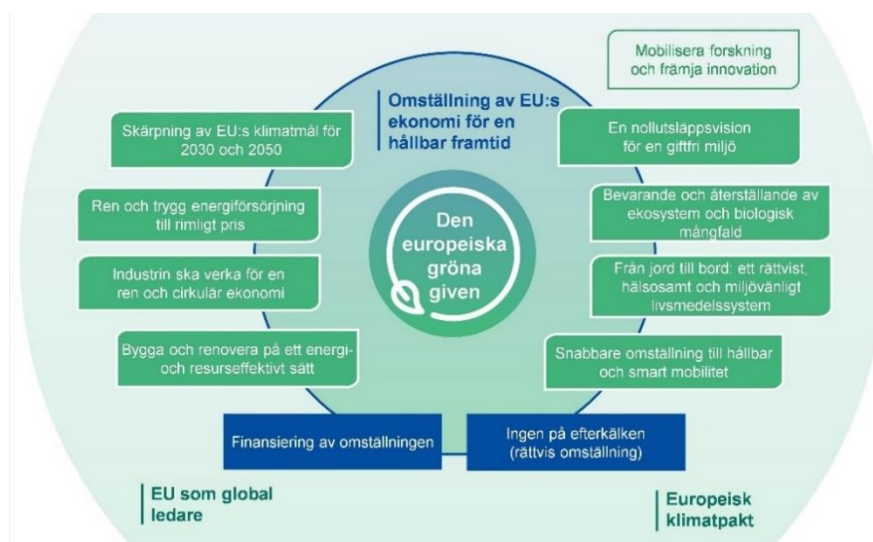
## 3 Ekodesignförordningen

I detta kapitel ges en översikt av förslaget till ny ekodesignförordning och det tillhörande kravet på digitala produktpass.

### 3.1 Den europeiska gröna given

Den europeiska gröna given<sup>2</sup> är EU:s tillväxtstrategi och utgör en vision för att uppnå klimatneutralitet till 2050. Sedan lanseringen 2019 har ett omfattande paket av politiska initiativ utvecklats som ska leda till en grön, modern och konkurrenskraftig ekonomi. Den gröna givens olika delar och avsikter illustreras i figur 1.

Figur 1. Den gröna givens olika delar (Källa: Europeiska kommissionen. 2019)



En central del av den gröna given och att uppnå klimatneutralitet är övergången till en mer cirkulär ekonomi. I mars 2020 lanserade EU-kommissionen *Handlingsplanen för cirkulär ekonomi* (Circular Economy Action Plan)<sup>3</sup>.

Handlingsplanen innehåller över 30 åtgärdsplaner, såsom utformning av hållbara produkter, cirkularitet i produktionsprocesser och ökad konsumentmakt och offentliga upphandlare. Handlingsplanen är främst inriktad på sektorer som elektronik, IKT (informations- och kommunikationsteknologier), batterier, förpackningar, plast, textilier, byggande och byggnader samt livsmedel.

Digitalisering och spårbarhet av information är viktiga komponenter för att möjliggöra omställningen till en mer cirkulär ekonomi och en förutsättning för att möjliggöra den gröna omställningen. Inom EU talar man om den sammanlänkade gröna och digitala omställningen (på engelska "twin transition").

<sup>2</sup> [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal\\_sv](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv)

<sup>3</sup> European Commission (2020) A new Circular Economy Action. COMMISSION (2020) 98 final. [https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan\\_en](https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en)

### 3.2 Utvidgad lagstiftning för mer hållbara produkter

Sedan 2005 har EU genom ekodesigndirektivet satt upp särskilda krav på energirelaterade produkter med syftet att förbättra produkternas miljöprestanda under hela livscykeln. Kraven innebär förbud för de mest energiförbrukande produkterna. Reglerna beräknas ha sparat stora mängder energi inom EU. På senare år har de krav som ställs utifrån ekodesigndirektivet även börjat ta hänsyn till bland annat produkternas tekniska livslängd, återvinning, reparerbarhet, utsläpp, vattenanvändning och informationskrav gällande farliga ämnen. Utöver miljöprestanda ställer ekodesigndirektivet också krav på produkternas funktionalitet och kvalitet. Till exempel behöver en tvättmaskin fortfarande tvätta rent och en bildskärm fortfarande ha god ljusstyrka.

I mars 2022 lanserade EU-kommissionen ett initiativ för hållbara produkter (Sustainable Products Initiative)<sup>4</sup>. Initiativet är en ambitiös europeisk produktpolicy som utgör en central del av den gröna given och handlingsplanen för cirkulär ekonomi. Initiativet för hållbara produkter ligger till grund för all kommande produktlagstiftning inom EU. Målet är att stödja en effektivare användning av resurser som samtidigt minskar behovet av att använda jungfrulig råvara till nyproduktion genom att skapa cirkulära resursflöden.

Initiativet för hållbara produkter innebär att dagens ekodesigndirektiv ersätts med en ny förordning om ekodesign för hållbara produkter. Förslaget på ekodesignförordningen innebär att EU-kommissionen ges möjlighet att utfärda bindande produktkrav avseende hållbarhet (ekodesignkrav). Den kommande ekodesignförordning omfattar alla typer av produkter med undantag för livsmedel, foder, läkemedel, levande djur och växter. Ekodesignkraven berör hela produktens livscykel och följande aspekter ska regleras enligt förslaget:

- produkters hållbarhet och tillförlitlighet
- produkters återanvändbarhet
- produkters uppgraderingsbarhet, reparerbarhet, underhåll och renovering
- förekomst av potentiellt skadliga ämnen i produkter
- produktens energi- och resurseffektivitet
- återvunnet innehåll i produkter
- återtillverkning och återvinning av produkter
- produkternas koldioxid- och miljöpåverkan
- produkternas förväntade generering av avfallsmaterial

### 3.3 Policyprocessen och tidsplanen för lagstiftningen

Förslaget till ny ekodesignförordning behandlas i EU:s ministerråd och i EU-parlamentet. Förordningen kommer att antas under 2023 eller 2024. Det är först när förordningen är beslutad som det blir fastställt vilka produktgrupper som blir först ut att omfattas samt vilka ekodesignkrav som kommer att ställas på produkterna (utöver de krav på energirelaterade produkter som regleras utifrån det nuvarande ekodesigndirektivet). Elektroniska produkter, batterier, textilier samt möbler och heminredning har dock pekats ut som prioriterade produktgrupper.

---

<sup>4</sup> [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12567-Sustainable-Products-Initiative\\_sv](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12567-Sustainable-Products-Initiative_sv)

En EU-förordning är direkt tillämplig i medlemsländerna. Detta betyder att den, efter beslut i EU, gäller direkt utan att svenska beslutsfattare behöver fatta beslut om den. Även de detaljerade ekodesignkraven kommer att beslutas på EU-nivå och därefter gälla inom hela EU, utan några ytterligare beslut i medlemsländerna. Ekodesignkrav och de specifika reglerna för digitala produktpass beslutas av EU-kommissionen i form av så kallade delegerade akter, som då gäller i hela EU.

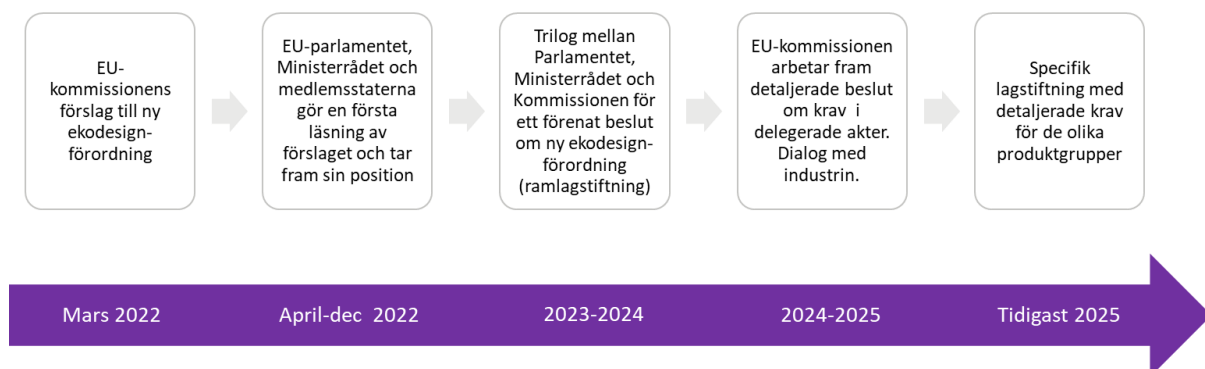
De specifika reglerna för olika produktgrupper beslutas av EU-kommissionen successivt under flera år framöver. EU-kommissionen avser att ta fram treåriga planer över vilka produktkategorier som det förbereds nya ekodesignkrav för. Fyra produktkategorier per år kan komma att regleras. Produktgrupper prioriteras utifrån förbättringspotential, handelsvolymen i EU, dess miljö- och klimatpåverkan i värdekedjans olika delar, om påverkan sker i EU eller utanför EU, samt behovet att uppdatera existerande produktregler utifrån till exempel teknikutveckling.

Den nya ekodesignförordningen möjliggör att nya produktkrav och krav på produktinformation tas fram som branschstandarder. Dessa kan industrin själv utveckla, i stället för att reglerna tas fram av EU-kommissionen. Företagen kan då själva utveckla vilka hållbarhetskrav som ska ställas och vilken produktinformation som ska krävas. Däremot blir tidtabellen för när olika produktgrupper kan komma att omfattas av nya regler svårare att förutse.

Den nya batteriförordningen<sup>5</sup> ger en indikation på hur implementeringen av den nya ekodesignförordningen kan genomföras även inom andra produktområden. Batteriförordningens målsättning är en mer hållbar produktion av batterier, en ökad återvinning av batterier och att miljö- och säkerhetsrisker reduceras. Förordningen sätter omfattande krav på redovisning av information om samtliga typer av batterier via QR-kod, det vill säga ett digitalt produktpass, från 1 januari 2027.

Nedan anges en översiktlig beskrivning av beslutsprocessen och ett möjligt tidsförlopp för ekodesignförordningen.

Figur 2. Policyprocessen för ekodesignförordningen och detaljerade produktkrav (Källa: EU-kommissionen)



<sup>5</sup> COMMISSION (2020) 798 final. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL concerning batteries and waste batteries, repealing Directive 2006/66/EC, and amending Regulation (EU) No 2019/1020.



## 4 Digitala produktpass

En nyckelkomponent i förslaget till Ekodesignförordning är möjligheten att kunna spåra information om produktens innehåll och produktionsprocesser. Förslaget omfattar därför ett krav på att information om produkterna, som regleras med ekodesignkrav, ska finnas tillgänglig via så kallade digitala produktpass.

De digitala produktpassen ska vara bärare av produktens ekodesigninformation och följa med produkten längs hela dess livscykel. Digitala produktpass syftar med andra ord till att möjliggöra kommunikation och delning av information mellan aktörer längs hela värdekedjan, utan att aktörerna behöver interagera med varandra

Informationen lagras i en databas för att kunna hämtas, kommuniceras och visualiseras till andra aktörer genom hela värdekedjan, såsom andra tillverkare, återförsäljare, offentliga upphandlare, konsumenter och återvinnare. Digitala produktpass kommer att utgöra ett krav för att sälja produkter på EU:s inre marknad, det vill säga även vid import av varor. Enskilda produktgrupper kan komma att undantas om tekniska specifikationer saknas.<sup>6</sup>

Produktpassen förväntas bland annat att:

- öka möjligheten för kunder att göra informerade val och ställa krav på leverantörer, producenter och återförsäljare
- underlätta för mer återanvändning av produkter, reparationer i stället för att byta ut hela produkten
- möjliggöra bättre och effektivare materialåtervinning
- driva förändringsarbete genom hela värdekedjan baserat på information om produktens miljö- och klimatpåverkan samt prestanda

Av förslaget till ekodesignförordning framgår det att digitala produktpass ska finnas på produkten, dess förpackning eller i tillhörande dokumentation. Varje produkt ska ha en unik identitet. Produkten ska kunna kopplas till information som finns tillgänglig på internet. Data om produkten ska tillgängliggöras enligt öppna standarder och vara maskinellt läsbar. Det innebär att informationen om produkten ska vara strukturerad och sökbar så att denna kan hanteras av ett datasystem. Vidare ska informationen vara decentraliserad och hanteras nära källan.<sup>7</sup>

Att information knyts till en viss produkt via en digital märkning är i sig inget nytt. Streckkoder på olika produkter finns redan och redovisar dess ursprung, storlek, vikt och innehåll i vissa delar. Det kommer dock att behövas nya tekniska lösningar för att identifiera, spåra och rapportera data. Här har man kommit olika långt i olika branscher och det finns även en variation mellan områden, exempelvis rörande kemikalieinnehåll och klimatpåverkan. Det finns flera initiativ på både europeisk och nationell nivå som arbetar med att utveckla olika lösningar för spårbarhet och informationshantering, men också kring att utveckla och sprida kunskap om frågor

---

<sup>6</sup> COM(2022) 142 final, Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för hållbara produkter och om upphävande av direktiv 2009/125/EG (Förslaget till ekodesignförordning) art. 8(1) och 8(4) [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:bb8539b7-b1b5-11e5-11ec-9d96-01aa75ed71a1.0017.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:bb8539b7-b1b5-11e5-11ec-9d96-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF)

<sup>7</sup> Förslag till ny ekodesignförordning art. 8(2) och Annex III

som relaterar till spårbarhet i värdekedjor. Sådana initiativ är exempelvis CIRPASS<sup>8</sup>, Trace4value<sup>9</sup>, Propare<sup>10</sup> och Keep<sup>11</sup>.

Närmare bestämmelser om de digitala produktpassen, tas fram i de mer detaljerade beslut som EU-kommissionen fattar senare i beslutsprocessen (se kapitel 2.3). Till exempel vilken typ av databärare som ska användas och databärarens layout och placering. Beslut ska vidare fattas kring hur och inom vilken tidsperiod som produktpasset ska göras tillgängligt för produktens kunder och andra aktörer. Vidare ska det fastställas om produktpasset ska motsvara modell-, parti- eller artikelnivå, samt vilka aktörer som ska kunna ta del av, och kunna styra, informationen i produktpassen.<sup>12</sup>

Enligt EU-kommissionens egen konsekvensanalys kommer de positiva effekterna av införandet av produktpass för företag, framför allt för små och medelstora företag, bland annat att vara minskade kostnader för material, harmoniserade krav och bättre konkurrensvillkor, samt nya affärsmöjligheter inom underhåll, reparation och andrahandsmarknad.

Utöver lagstiftningen i sig förväntas de stora företagen få stor påverkan på hur krav kommer att formuleras och hanteras i den kommande policyprocessen inom EU. Oaktat den processen så uppfattas storföretagens kravställning bli drivande för mindre företag och underleverantörer.

## 5 Påverkan på små och medelstora företag

I detta kapitel beskrivs hur små och medelstora företag kan komma att påverkas av ekodesignförordningens krav om digitala produktpass.

### 5.1 Resurskrävande arbete

Förslagets omfattande informationskrav på produkter och produktgrupper är en utmaning för alla företag, men framför allt för små och medelstora företag. För det genomsnittliga företaget kommer det att vara ett omfattande och komplicerat arbete att ta fram data för produkterna för hela livsrytmen. Flera branschorganisationer menar att det inte är rimligt att förvänta sig att alla små och medelstora företag ska kunna ta fram informationen och att det behövs förenklingar för de mindre företagen.

Införandet av digitala produktpass innebär att många företag måste investera i intern kunskaps- och kompetensutveckling gällande till exempel tekniska lösningar och system, såväl som frågor om spårbarhet, miljö och hållbarhet. För många företag tillhör detta inte kärnkompetensen och man har begränsade förkunskaper och erfarenheter av att arbeta med dessa frågor. I tillägg har många små och medelstora företag en generell brist på resurser, okunskap och ovana rörande den miljö- och hållbarhetsrelaterade information som kraven omfattar. Små och medelstora företag saknar ofta den specialistkompetens som större företag har inom miljö, hållbarhet och digitalisering.

---

<sup>8</sup> <https://cirpassproject.eu/>

<sup>9</sup> <https://trace4value.se/>

<sup>10</sup> <https://www.axfoundation.se/projekt/propare>

<sup>11</sup> <https://keepelectronics.com/#/>

<sup>12</sup> Förslag till ny ekodesignförordning art. 8(2) och Annex III

## 5.2 Spårbarhet krävs genom hela värdekedjan

Att uppnå spårbarhet genom hela värdekedjan är en viktig utgångspunkt för den kommande lagstiftningen. Detta upplevs i grunden som positivt av de flesta intervjuade företagen. Intervjuerna visar dock att företag i samtliga branscher upplever utmaningar i att skapa sig översikt över sina värdekedjor och hur de ska kunna få fram nödvändiga data.

Små och medelstora företag kommer att påverkas på olika sätt av kraven på produktpass beroende på vilken typ av verksamhet de bedriver. Det kommer också variera med en mängd andra faktorer såsom hur komplexa produkter som företagen har, var de befinner sig i värdekedjan, hur deras marknad ser ut samt vilka kund- och leverantörsrelationer de har.

Intrycket genom intervjuerna är utmaningarna varierar i större grad inom olika branscher än mellan branscherna. Det vill säga att utmaningarna oftare är relaterade till egenskaper och förutsättningar hos det enskilda företaget än relaterade till branschtillhörighet. De företag som har låg kännedom om sin leverantörskedja kommer sannolikt att uppleva svårigheter att få fram information och data om sina produkter. Det finns också en oro bland företagen att det blir en stor arbetsbörda att ta fram all den information som kommer att krävas. Detta är särskilt påtagligt för företag med långa och komplexa leverantörskedjor.

I intervjuerna har det framkommit att det finns en utmaning i att tillhandahålla digitala produktpass för enskilda produkter. En distinktion kan göras mellan väldigt specialiserade maskiner och produkter som produceras i mindre kvantiteter där tillverkaren redan besitter omfattande detaljerad information. För andra typer av produkter som tillverkas i större volymer kan detta bli en utmaning i framtiden. En ytterligare fråga är hur man kan dra gränsen mellan en produkt och en komponent, vilket också är en kvarstående del i förhandlingarna på EU-nivå. En del branschorganisationer menar att de produktgrupper som är utpekade som prioriterade skiljer sig avsevärt åt. Textilier kan exempelvis vara kläder, men också komponenter i lastbilar, möbler med mera.

En viktig fråga för de elektronikföretag som intervjuats är för vilken nivå (artikel-, serie- eller produktnivå) eller för vilka komponenter (kretskort eller andra enskilda komponenter) som informationen ska redovisas och vara spårbar på. Om produktpassen för elektronikprodukter införs på en mycket detaljerad nivå och för olika komponenter innebär detta en stor komplexitet och ökad administrativ börda för företagen.

Produktpassens fysiska utformning (till exempel storlek och material) är en viktig aspekt för företag som arbetar med återvinning och återbruk. Det påverkar i sin tur huruvida de kommer kunna hantera och återvinna produkter i befintliga automatiserade processer. Exempelvis inom textilåtervinning där produktpassen kommer att behöva utformas för att hålla över tid.

För företag och i branscher där patent och immateriella rättigheter är en viktig konkurrensfaktor finns en oro och osäkerhet kring hur digitala produktpass påverkar informationssäkerheten och behovet av att skydda affärsrelaterad information. Det råder även osäkerhet kring den plattform eller den databas som information ska lagras i och vem som kommer ha tillgång till informationen.

### 5.3 Komplex redovisning inom några områden

I intervjuerna har kemikalieinnehåll identifierats som ett av de svårare kraven i produktpassen att hantera. Det som lyfts av både företag och branschorganisationer är att det är en påtaglig skillnad att redovisa information om substanser *av oro* (substances of concern) i stället för att som idag, redovisa substanser *av mycket stor oro* (substances of great concern). Den nya kravformuleringen är avsevärt mycket bredare och innehåller tusentals ämnen i stället för några hundra som idag inkluderas i SCIP-databasen<sup>13</sup>. Dessutom kan miljörelaterade krav och krav på kvalitet utgöra en målkonflikt. Höga krav på kvalitet och robusthet för en produkt åstadkoms ofta med hjälp av olika typer av kemikalier. Skulle ett möbelföretag exempelvis ersätta kemiska ytbehandlingar med organiska skulle produkten inte bli lika hållbar över tid.

Flera företag och branschorganisationer anser att det är utmanande att mäta klimatpåverkan. I takt med att krav i lagstiftning och från kunder ökar, har allt fler företag och branscher börjat utveckla metoder och märkningar för att kunna redovisa klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv. Samtidigt är det få verktyg som på ett rimligt, korrekt och relevant sätt kan mäta klimatpåverkan på produktnivå. För den stora majoriteten av alla företag kommer detta att vara en utmaning som många har begränsad kunskap om och erfarenhet av.

Det finns en osäkerhet hos företagen om hur klimatpåverkan kan redovisas. Exempelvis om klimatpåverkan kan hänvisa till en befintlig miljövarudeklaration (exempelvis en Environmental Product Declaration<sup>14</sup>) som är en analys av produktens miljöpåverkan genom hela livscykeln. Vissa miljövarudeklarationer är så detaljerade att konsumenten inte rimligtvis kan förväntas förstå informationen. Det behöver därför finnas gemensamma, jämförbara parametrar och systemgränser för att mäta klimatpåverkan, men också sätt att redovisa och kommunicera klimatpåverkan på produktnivå som är begriplig för mottagaren.

Många av de intervjuade företagen har även funderingar kring hur data ska samlas in och redovisas, samt upplever en osäkerhet i att data för klimatpåverkan inte kommer att finnas tillgängligt för enskilda produkter eller produktgrupper. Det upplevs också som osäkert vad det är som ska rapporteras och integreras i en livscykelanalys, hur denna information ska kunna tas fram och redovisas, och så vidare. Tydlighet och förenklingar för framför allt små och medelstora företag framförs som viktigt.

Idag saknas etablerade standarder och många branscher, produkter och kunder ställer olika krav på redovisning av information. I intervjuerna framkommer en

---

<sup>13</sup> SCIP-databasen (Substances of Concern In articles as such or in complex objects [products]) går under EU ramverket Waste Framework Directive (WFD). Företag som levererar varor som innehåller substanser av mycket hög oro (SVHC eller Substances of Very High Concern) på kandidatlistan bestående av 224 substanser av mycket stor oro. Överstiger koncentrationen på en produkt 0,1 viktprocent (w/w) på EU-marknaden måste företaget lämna information om dessa varor till ECHA (European Chemicals Agency). SCIP-databasen säkerställer att informationen om varor som innehåller en förteckning som inkluderas i listan för kandidatförteckningsämnen är tillgänglig under hela livscykeln för produkter och material, inklusive avfallsstadiet. Informationen i databasen görs sedan tillgänglig för avfallsoperatörer och konsumenter.

<sup>14</sup> Environmental Product Declaration (EPD) är en deklARATION av miljöpåverkan från en produkt/system ur ett livscykelperspektiv. EPD följer en europeisk standard (EN 15804) och är tredjepartsgranskad.

förhoppning om att de digitala produktpassen kan sätta en standard för hur klimatpåverkan (och annan miljörelaterad information) ska mätas och redovisas.

#### 5.4 Andra system och verktyg för informationshantering krävs

Intervjuerna visar att många små och medelstora företag saknar erfarenhet av, och tillgång till, system och verktyg för att ta fram den mängd information som kommer att krävas. Det råder också osäkerhet både hos branschorganisationer och hos företag kring hur ändamålsenliga befintliga verktyg och system kommer att vara. Flera av de intervjuade företagen uttrycker en tilltro till att tekniska lösningar kommer att utvecklas för att kunna möta kraven.

Det är också tydligt att det finns etablerade system och verktyg för viss typ av information som förväntas finnas med i produktpassen (exempelvis kemikalier), medan det i hög grad saknas verktyg och etablerade standarder för andra (exempelvis klimatpåverkan). En branschorganisation beskriver situationen på följande sätt:

*”Kemikalielagstiftningen har ju varit väldigt betydande inom vår bransch, de flesta företag har bra system för att hantera det. Klimat är svårare och här behövs öppna standarder och hanterbara krav. Vi uppfattar att en del av medlemsföretagen har möjlighet att anpassa sina etablerade informationssystem till de nya kraven och vara flexibla i vilken information som ska in. Vi har ännu inte sett ett system som kan hantera alla frågor som är aktuella för digitala produktpass.”*

Några av de intervjuade företagen anser dock att de har verktyg och system för att kunna ta fram nödvändig information och att de har möjlighet att anpassa sina etablerade informationssystem till de nya kraven. Bland annat nämns system för serienummer som används för att spåra olika produkter samt olika affärssystem som möjliggör spårbarhet.

Flera branschorganisationer och företag anser att det är viktigt att man integrerar produktpassen med andra standarder, data- och informationssystem, exempelvis befintliga miljövarudeklarationer som Environmental Product Declaration. Andra exempel som nämns är ”Möbelfakta<sup>15</sup>” som är viktig för möbelbranschen. Om produktpassen inte integreras med andra system finns risk för dubbelarbete och ökad administrativ börda.

I intervjuerna uttryckts ett behov av kompletterande verktyg för att göra informationen om företagets produkter publik. Det vill säga att kunna förmedla informationen som de interna processerna och verktygen har fått fram om företagets produkt.

Ett sammantaget intryck från intervjuerna är att många företag, inte bara små och medelstora, kommer att behöva investera i IT-system för att kunna möta kraven på informationshantering som de digitala produktpassen generar. Med den mängd data som kommer att behöva redovisas i ett digitalt produktpass finns en risk att IT-systemen blir mycket mer komplexa och svåra att hantera för små och medelstora företag. Digitaliseringsgraden hos företag varierar beroende på bransch, storlek och geografisk hemvist.

---

<sup>15</sup> [Möbelfakta - en hållbarhetsmärkning för möbler som tar hänsyn till både kvalitet, miljö och socialt ansvar \(mobelfakta.se\)](http://mobelfakta.se)

## 5.5 Möjligheter till affärsutveckling

Utifrån intervjuerna i studien består de förväntade möjligheterna bland annat i en ökad transparens som möjliggör förbättringsarbete och affärsutveckling, både i enskilda företag och på branschnivå. Ju mer transparens och kunskap som finns om en produkt, desto lättare är det att planera och fatta strategiska beslut som främjar cirkularitet.

För tillverkare och återförsäljare finns en ökad möjlighet att få en övergripande kontroll över produkterna och på leverantörskedjan. Större kunskap om produktens innehåll och tillverkningsprocess innebär att mer hållbara produkter kan utvecklas, då det möjliggör förbättringsarbete genom hela värdekedjan. Att förmedla miljö- och hållbarhetsinformation till kunder och konsumenter kan bli en konkurrensfördel genom att till exempel ha en hög materialåtervinningsgrad och låg klimatpåverkan.

Produktpassen möjliggör även att data kan genereras om produkternas användning och nya tjänster kan utvecklas kopplat till användning av produkterna. Det är möjligt att lagra information om service, tillhandahålla reparationsguider och information om tillgång till reservdelar. Dessutom kan ett ökat informationsutbyte leda till ökad återanvändning, återvinning och att återköp underlättas. Företagen som påbörjat en sådan affärsutveckling beskriver det också som en läroprocess att förstå hur produkterna används, slits och så vidare. Detta är nödvändig information för att förstå hur produkter kan vidareutvecklas.

Företag som arbetar med återtillverkning eller renovering kan lättare få tag i information om en produkts innehåll och komponenter. Det ger en ökad förståelse för hur en produkt kan omhändertas om information finns tillgänglig i till exempel reparationsmanualer. Detta möjliggör utveckling av nya affärsmodeller genom reparation och renovering, även där volymerna tidigare ansetts vara för små för att bära sig ekonomiskt.

Flera företag nämner att man ser potentiella kostnadsbesparingar, åtminstone på sikt, bland annat kopplat till stigande eller starkt fluktuerande priser på råmaterial. Om produktpassen bidrar till det de är tänkta att åstadkomma (mer cirkulära resursflöden) finns förhoppningar att mer välfungerande marknader för återvunnet material och produkter kan skapas, vilket skulle sänka materialkostnaderna.

Återvinningsbranschen har potential att dra nytta av produktpassen genom att tillgången till återvinningsbart material ökar till en tillräcklig volym som gör att återvinningen kan automatiseras och därmed bli lönsam. Andra fördelar med produktpassen kan vara att säkerheten vid återvinningen ökar genom att risken minskar för att olika produkttyper felsorteras. Ytterligare en fördel kan vara att produktpassens tillgängliga information om exempelvis farliga kemikalier kan resultera i renare materialströmmar i återvinningsprocesser.

Studien pekar på att följande företag ha ett försprång i arbetet med spårbarhet och digitala produktpass:

- Företag som jobbar aktivt med spårbarhet och som har kontroll över sin leverantörskedja.

- Företag som jobbar aktivt med hållbarhetscertifieringar, har kunskap om och i viss mån tillgång till processer och system för att ta fram relevant information.
- Företag som har digitaliserad information om sina produkter och processer.
- Nya företag som kliver rakt in i en cirkulär affärsmodell, som har spårbarhet i sin leverantörskedja och/eller har tillgång till moderna digitala verktyg och lösningar (och som inte sitter fast i gamla strukturer och system).

Citatet nedan är ett exempel från ett medelstort möbelföretag som redan börjat arbeta med en variant av digitalt produktpass:

*”Vi har börjat ta fram märkningar på våra produkter. Vi tar tillbaka våra produkter och renoverar dem. Det är en stor del av vår omsättning. Med det sagt vill vi veta vad möblerna består av. Vi har tagit fram en QR-kod på våra möbler för att ge mer information till konsumenten om skötsel, färgval, textil och så vidare. Tanken är att vi kommer att utöka den informationen.”*

I intervjuerna framkommer det även att flera IT- och konsultföretag ser affärsmöjligheter i att utveckla och leverera lösningar och tjänster för att stötta företag i deras arbete med spårbarhet i värdekedjan.

## 6 Behov av stöd i omställningen

Kapitlet innehåller en beskrivning av företagens behov av stöd för att möta kraven kopplat till digitala produktpass.

Företagens behov av stöd varierar beroende på förutsättningar och egenskaper hos enskilda företag, men också beroende på branschtillhörighet. Kraven i lagstiftningen kommer till viss del att vara branschspecifika. Företagens förmåga till omställning och anpassning beror dock framför allt på andra faktorer. Det kan handla om komplexitet i leverantörskedjan, relationer till leverantörer och kunder, kunskap och kompetens rörande miljö, hållbarhet och digitalisering, befintlig affärsmodell och organisation, med mera.

På en övergripande nivå finns det fyra typer av stöd som studien identifierat som kan främja företagens omställning:

- Information och vägledning
- Stöd till kunskaps- och kompetensutveckling
- Affärsutveckling och innovation
- Förbättrade strukturella förutsättningar för omställning.

### 6.1 Information och vägledning

Införandet av digitala produktpass och de krav som följer med ekodesignförordningen innebär en stor omställning för många små och medelstora företag. För närvarande arbetar flera branschorganisationer med informationsspridning bland sina medlemmar. Intervjuerna visar dock att det finns behov av bredare informationsinsatser till små och medelstora företag så att de kan förbereda och anpassa sig till införandet av de digitala produktpassen.

Viktiga målgrupper för den typen av insatser är naturligtvis företag som omfattas av lagstiftningen, men även regionalt utvecklingsansvariga aktörer och företagsfrämjare är viktiga målgrupper för att de i sin tur ska kunna informera om kommande förändringar. Det finns också behov av att förbereda eventuella justeringar av nationella system för registrering av bland annat produktkoder, produktställen och anläggningar.

Det är också av betydelse att myndigheter så småningom får i uppdrag att ta fram anpassad information och vägledning som tydliggör vilken data som kommer att krävas, på vilken nivå den ska redovisas, hur data kommer att hanteras och skyddas med mera. Verksamt.se, den myndighetsgemensamma webbsidan för information till företag, är viktig i sammanhanget. Vidare finns behov av att tydliggöra ansvarsbördan längs värdekedjan gällande till exempel vem som har ansvar för ekodesignkraven när en produkt återbrukas eller återvinns. Idag är det Energimyndigheten som är ansvarig för detta inom ekodesigndirektivet, men med en breddad ekodesignförordning behövs det sannolikt en bredare och förstärkt myndighetssamverkan och samordning med flera andra myndigheter.

## **6.2 Kunskaps- och kompetensutveckling**

I avvaktan på detaljerna i kommande lagstiftning kan generella insatser för ökad kunskap och kompetens genomföras. Företag behöver stöd för att öka sin kunskap om produkter och värdekedjor och hur de kan driva förbättringsarbete internt och i samarbete med andra aktörer. Stödet kan omfatta utbildning, rådgivning eller nätverk med kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan företag inom och mellan branscher.

På sikt finns ett stort behov av stöd till kunskaps- och kompetensutveckling rörande digitalisering i företagets verksamhet, samt kunskap om hur företagen kan arbeta med spårbarhet och förbättringsarbete kopplat till miljö och klimat i den egna värdekedjan. Det kan exempelvis handla om att företagen behöver lära kring nya verktyg för att hantera och förmedla nödvändiga data, rådgivning kring lämpliga åtgärder och metoder för utveckling av affärsmodeller, produktutveckling och utveckling av produktionsprocesser. Dessutom behöver företagen utveckla kunskap om hur deras produkter kan tas om hand för återtillverkning, återanvändning och återvinning.

För att få kraft i arbetet behövs sannolikt en nationell samordning för att stödja breddinsatser för företagets digitala och gröna omställning. Samverkan mellan en rad olika myndigheter (till exempel Tillväxtverket, Energimyndigheten, Vinnova, Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen) är önskvärd och sannolikt nödvändig på sikt.

Branschorganisationer och företagsfrämjare behöver också utveckla sina erbjudanden och kompetensen inom cirkulär ekonomi och digitalisering och inte minst hur dessa delar kan kopplas ihop. Det finns en stor potential i att arbeta genom de regionala strukturerna och med aktörer som arbetar nära företagen. De svenska programmen i Regionalfonden kan vara en möjlig finansieringskälla för insatser.



### 6.3 Affärsutveckling och innovation

Innovationsbehoven kopplade till ekodesignförordningen rör både produkt- och processutveckling men framför allt stöd till utveckling av affärsmodeller och organisation för att stödja återbruk, återtillverkning och återvinning. Ett generellt intryck från intervjuerna är att omställning till cirkularitet och cirkulära affärsmodeller i hög grad är en lärprocess för företagen. Därför behövs insatser som stimulerar företag att utveckla, testa och utvärdera initiativ. Det finns tydliga behov av att stimulera innovativa samarbeten genom värdekedjor och även mellan företag i olika branscher som normalt inte samarbetar med varandra. Den här typen av spetsinsatser till att stödja affärsutveckling och innovation kan bidra till nya lösningar som också andra företag och branscher kan lära av. Betydelsen av att främja nya innovativa samarbeten lyfts fram av en aktör som är verksam inom återvinning:

*”Ju mer information och förståelse vi kan få om produkterna desto mer kan vi göra för att ta hand om eventuella nya material- och produktflöden. Produktpassen är ett steg i rätt riktning men diskussionen måste breddas. Om diskussionen inte breddas fastnar företagen i gamla vanor för hur en produkt tas fram och hur produkten hanteras. Förmågor och kunskaper behöver ses över för att kunna hitta nya typer av företag och organisationer från branscher som aldrig tidigare har arbetat med varandra. Det behövs nya lösningar utanför företagets normala sammanhang.”*

Stöd till affärsutveckling och innovation kan drivas såväl nationellt som regionalt. Det finns redan viktiga strukturer och program i form av strategiska innovationsprogram exempelvis Vinnovas satsning på hållbar omställning av textilsystemet<sup>16</sup>. Det är också viktigt med samordning och samverkan på nationell nivå och möjligheter till nationella och internationella utvecklings- och innovationsprojekt. Det pågår flera sådana initiativ idag, bland annat Horisontfinansierade CIRPASS<sup>17</sup> som i Sverige leds av RISE samt en nationell kunskapsutveckling inom ramen för projektet Trace4Value<sup>18</sup>. Det är även viktigt för svenska aktörer att använda sig av och engagera sig i internationella program och stödstrukturer såsom European Digital Innovation Hubs (EDIH)<sup>19</sup>. Denna typ av initiativ är nödvändiga för att svenska aktörer ska kunna ligga i internationell framkant och vara proaktiva i omställningsarbetet.

Vidare är test- och innovationsmiljöer för små- och medelstora företag med fokus på produktinnovation, processutveckling och affärsmodeller som gynnar cirkulär omställning viktiga. En viktig potentiell finansieringskälla för detta arbete är Regionalfonden som Tillväxtverket ansvarar för. Genom Regionalfonden finns möjligheter att stödja grön omställning, innovation och digitalisering i små och medelstora företag samt möjlighet att koppla arbetet till de regionala strategierna för smart specialisering, där nästa steg i utvecklingen är ett fokus på hållbar utveckling (Partnerskap för Regional Innovation). Medel från Regionalfonden kan användas för att dels bygga regionala innovationsmiljöer, dels erbjuda stöd till konkreta utvecklingsinsatser i företagen.

---

<sup>16</sup> <https://www.vinnova.se/m/hallbar-industri/vinnova-satsar-pa-hallbar-omstallning-av-textilsystemet/>

<sup>17</sup> [www.cirpassproject.eu](http://www.cirpassproject.eu)

<sup>18</sup> [www.Trace4Value.se](http://www.Trace4Value.se)

<sup>19</sup> <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/edihs>

## **6.4 Förbättrade strukturella förutsättningar för omställning**

En viktig övergripande synpunkt från både branschorganisationer och företag i den här studien, är behovet av att stimulera efterfrågan och betalningsviljan för miljö- och hållbarhetsrelaterad information. Företagen behöver incitament för att vilja investera i verksamheten. På kort sikt kommer omställningen att vara förknippad med kostnader för företagen, som behöver kunna se att deras arbete kan leda till kostnadsbesparingar, ökade intäkter eller andra värden som på olika sätt gynnar företagets utveckling och konkurrenskraft.

För offentliga aktörer – myndigheter, regioner och kommuner – är upphandling ett viktigt verktyg för att bidra till företagens omställning och skapa en efterfrågan på miljö- och hållbarhetsrelaterad information, samt gynna cirkulära och resurseffektiva lösningar. Regionalt utvecklingsansvariga aktörer kan arbeta proaktivt mot sina egna organisationer och tillsammans med kommunerna för att driva frågan om upphandling av cirkulära varor och tjänster på regional och lokal nivå. Här finns ett stort behov av kunskapsutveckling, metoder och verktyg för att sprida lärande exempel från framgångsrika upphandlingar.

## 7 Referenser

COMMISSION (2020) 798 final. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL concerning batteries and waste batteries, repealing Directive 2006/66/EC, and amending Regulation (EU) No 2019/1020.

COM(2022) 142 final, Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för hållbara produkter och om upphävande av direktiv 2009/125/EG

Delegationen för cirkulär ekonomi (2023) Årsrapport 2022.

European Commission (2020) A new Circular Economy Action. COM(2020) 98 final.

Europeiska kommissionen (2022) Förslag till ny ekodesignförordning art. 8(2) och Annex III

Europeiska kommissionen (2022) Förslag till ny ekodesignförordning art.11(1)

Regeringskansliet (2022) *Förordning om ekodesign för hållbara produkter.*  
Faktapromemoria 2021/22:FPM84

Tillväxtverket (2022) Utvärdering av Robotlyftet

Tillväxtverket (2020) Utvärdering av Digitaliseringslyftet

Vetenskapsrådet (2021) Regeringsuppdrag att föreslå ett strategiskt program för digital strukturomvandling. VR 21:05.

### **Elektroniska källor:**

[https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal\\_sv](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv)

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/>

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/producentansvar/>

<https://cirpassproject.eu/>

<https://trace4value.se/>

<https://www.axfoundation.se/projekt/propare>

<https://keepelectronics.com/#/>

<https://www.vinnova.se/m/hallbar-industri/vinnova-satsar-pa-hallbar-omstallning-av-textilsystemet/>

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/edihs>



Du kan ladda ned Tillväxtverkets publikationer på [tillvaxtverket.se](https://tillvaxtverket.se).

© Tillväxtverket

Stockholm, juni, 2023

Digital: ISBN 978- 91-89730-38-0  
0450

Har du frågor om den här publikationen, kontakta:

Caroline Dahlbom

Telefon, växel 08-681 91 00